

CONSILIUL JUDEȚEAN TULCEA
INSTITUTUL DE CERCETĂRI ECO-MUZEALE

Str. 14 Noiembrie, nr. 5, 820009 - Tulcea, ROMÂNIA
Tel./Fax 0040-240-51.32.31 ♦ Tel. 0040-240-51.53.75 ♦ e-mail: icemtl@icemtl.ro

---

NOVIODVNVM 2008

RAPORT DE CERCETARE ARHEOLOGICĂ SISTEMATICĂ

ISACCEA, jud.Tulcea [Noviodunum]

Punct : Cetate

Sector : Sud-Est

Cod sit : 159696.05

Responsabil șantier : dr.V.H.Baumann (ICEM Tulcea)

Autorizație de săpătură arheologică sistematică : Nr. 130 \ 2008

Colectiv : Aurel Stănică (ICEM Tulcea) ; Laurențiu Radu (MA Mangalia) ; Niculina Dinu (Muz. Brăilei) ; dr. Dan Aparaschivei ; George Bilavschi (IA Iași) ; dr. Luminița Bejenaru (UAIC Iași) ; Alexandra Teodor (studentă Univ.AU București)

Organizatorul cercetării : Institutul de Cercetări Eco-Muzeale Tulcea

Finanțatorul cercetării : Ministerul Culturii și Cultelor. Direcția Monumente Istorice și Arheologie – Contract de finanțare nr.34 din 26.05.2008

Valoare finanțare : 30.000 lei

Circumstanțele și datele din teren și din cercetările anterioare: Cercetările arheologice, desfășurate în baza proiectului *Noviodunum 2000*, proiect care urmărește cercetarea științifică, degajarea și valorificarea eco-muzeală a sectorului de sud-est al cetății Noviodunum, cuprind o zonă în care se înscriu trei turnuri romano-bizantine – *Turnul Mare (TM)* la vest; *Turnul de Colț (TC)* la est; *Turnul A (TA)* la mijloc, între cele două - cu cele două cortine aferente. Construit la începutul secolului al IV-lea p.Chr., pe latura de sud-est a cetății, TM de la Noviodunum are o anvergură de 31,40 m și avansează în exterior pe 16,30 m lungime, acoperind o suprafață interioară de 225 mp, cu ziduri de 3,20 m grosime, cu parament din blochete ro-rostuite și elevație în *opus mixtum*. Turnul A, refăcut de mai multe ori în cele trei secole de istorie romano-bizantină, se relevă sub forma literei U, ca un bastion rectangular cu frontul rotunjit. Cele două turnuri au suprapus castrul de pământ, construit de romani la începutul secolului I p.Chr. La răsărit, Turnul de Colț, demantelat de-a lungul secolelor de istorie medievală și modernă, se prezintă ca un bastion în formă de potcoavă. În fața incintei, la sud, un strat masiv de depuneri medievale stă mărturie locuirii de la Noviodunum din secolele XI-XIV.

Scopul proiectului și al cercetării din anul 2008 : Continuarea degajării incintei de SE a cetății romano-bizantine și verificarea reperelor cronologice stabilite prin cercetările anterioare.

Tehnici și metode de cercetare folosite :

Poziția în teren a obiectivelor în curs de cercetare, pe o pantă puternic înclinată, a impus desfășurarea unor săpături arheologice prin secțiuni largi, perpendiculare pe incinta romano-bizantină, caroiate din patru în patru metri. Până în prezent au fost executate 21 de secțiuni cu dimensiuni variabile, între 20 și 60 metri, cu o profunzime cuprinsă între -1,5 și -6,5 metri: 10 în zona Turnul Mare (TM), notate cu sigla *CT*; patru în zona Turnul A, notate cu sigla *TA*; cinci, în zona Turnul de Colț, notate cu sigla *TC*; două, în zona curtinei dintre *TA* și *TC*, notate cu sigla *SC*. Materialele arheologice descoperite sunt raportate la topo-stratigrafia clasică, avându-se în vedere caroul cu latura de 4 m. Din anul 2007, monumentele arheologice, descoperite în sectorul de sud-est al cetății, au fost încadrate în grila realizată de colegii britanici prin ridicarea topografică efectuată în cadrul proiectului *NAP-2000*.

Lucrări efectuate în 2008

În campania din anul 2008, cercetările arheologice au fost concentrate asupra *Turnului de Colț* și curtinei răsăritene – *CI*, situată între Turnul de colț și Turnul A, unde au fost trasate două noi secțiuni: secțiunea *TC-5*, paralelă secțiunii *TC-4*, cercetată în 2007, și la vest de aceasta, de 20 m lungime cu 3 m lățime; secțiunea *SC-2*, paralelă, spre răsărit, cu secțiunea *SC-1*, începută în campania anterioară, de 20 m lungime cu 3m lățime. Cele trei secțiuni au fost aliniate pe latura de nord, creându-se posibilitatea realizării unui profil nordic pe o întindere de 12 m.

A fost scos la iveală zidul de incintă al fortificației romano-bizantine, urmărindu-se refacerile care au avut loc în epoca romano-bizantină și în cursul epocii bizantine. În *SC-1* au continuat cercetările, de o parte și de cealaltă a zidului de incintă, acolo unde săpăturile arheologice au relevat structuri de pământ și de chirpici aparținând unor epoci diferite: secolelor V-VII p.Chr., în intravilan; secolelor XIII-XIV, în extravilan, *SC-2* fiind adusă la același nivel de cercetare, cele două secțiuni fiind adâncite până la aprox. – 2,10 m. Prin adâncirea secțiunii *TC-5*, între -1m și -2m, a fost scoasă la lumină latura vestică a turnului de colț și o mică porțiune din temelia zidului de față descoperit în campania anului 2006, evidențiindu-se masiva distrugere a turnului de colț pe întreaga suprafață de sud. Săpăturile efectuate în zona *TC*, desfășurate pe o suprafață de aprox. 80 mp, au izbutit să degajeze, aproape în totalitate, ruinele păstrate ale monumentului. În zona de nord a *TC* au fost descoperite și cercetate noi morminte de înhumație aparținând unor copii și porțiuni din pardoseala turnului bizantin și a fost eliminat, prin cercetare, stratul de cultură medieval, ajungându-se pe niveluri romano-bizantine

În *TM* s-a trecut la demontarea ultimului martor de pământ, de 7m lungime x 1 m lățime, înalt de aprox. 3 m, situat între fostele secțiuni *CT-3* și *CT-6*, perete masiv care obtura pandantul răsăritean al intrării în turn și unul din cei patru piloni mediani, din structura internă a monumentului.

În Suprafața A, de aprox. 24 mp, situată în zona nordică a *TA*, în intravilan, cercetările s-au oprit pe nivelul secolului al XIII-lea.

Turnul de Colț

Laurențiu Radu, Victor H.Baumann, Aurel Stănică

Cercetările arheologice desfășurate începând cu anul 2002 în sectorul TC au pus în evidență existența unui turn de colț cu laturile evazate și pilon central, de epocă romano-bizantină¹, cu analogii la Capidava, Dinogetia, Troesmis (Cetatea de Est), [L]ibida și Ulmetum. În acest an s-a continuat cercetarea prin deschiderea unei noi secțiuni TC 5, plasată la vest de TC 4 cu aceeași orientare, în vederea clarificării situației din zona de vest a turnului.

În c 5 -6, după stratul vegetal, urmează un strat de moloz amestecat cu pietre mici și fragmente de cărămizi, după care a apărut un strat masiv de dărâmatură de chirpic, ars aproape în totalitate la roșu, delimitat în două nivele dintre care cel inferior cu multă ceramică de epocă romano-bizantină (s-a reușit recuperarea unui vas ceramic reîntregibil aproape în totalitate (foto), un capac de amforă întreg și altul fragmentar (sec. II –III p.Chr.) și un creuzet din fier cu urme de bronz pe el). Toate acestea sunt plasate pe un nivel de călcare (-1,65m pe profilul nordic), de culoare galben spre maroniu, încadrat din punct de vedere cronologic în ultimele faze de existență a locuirii de epocă romano-bizantină. Marea cantitate de chirpic ars la roșu, prezența creuzetului din fier, permit formularea ipotezei conform căreia dărâmatura provine de la un atelier de prelucrarea metalelor sau poate o locuință-atelier incendiată ale cărei resturi au fost îndepărtate spre marginea platoului locuit.

În c 4- 5 a fost descoperit zidul incintei de epocă romano-bizantină, suprapus de stratul vegetal (-0,20m). Zidul este demantelat într-o pantă destul de lină și a fost afectat parțial de tranșeele săpate în primul război mondial. Aici zidul își schimbă ușor direcția, vine oblic și apoi continuă perpendicular pe profilul estic, pentru a facilita conectarea turnului de colț cu zidul de incintă.

În c 2 -3 a fost descoperită latura de vest a turnului de colț, afectată atât de tranșeea care străbate TC5 de la nord-vest la sud-est, până la o adâncime cuprinsă între 1,10 m și 1,40m, cât și de o groapă masivă de demantelare. În tranșee au fost descoperite multe materiale moderne dintre care menționăm tuburi de cartușe cu anul fabricației 1907, nituri și bolțuri metalice, cuie, sârme etc.

Zidul de incintă prezintă, înainte de conexiunea cu latura turnului, două plinte și o mică schimbare de direcție. La aceasta se adaugă și următoarele elemente: zidul incintei folosește trei rânduri de cărămizi de egalizare spre deosebire de latura turnului unde se utilizează cărămida doar la ultima asiză păstrată (la + 1,50m față de plinta laturii TC), apoi de la plinta superioară a incintei, rosturile ambelor ziduri devin mai vizibile, de aici cele două ziduri par a fi întrețesute, fapt care poate fi interpretat în sensul că partea superioară a fost realizată în aceeași fază constructivă. Putem presupune existența a trei faze, urmând ca cercetările viitoare să confirme sau să infirme această ipoteză: o primă fază a incintei a fost urmată de o refacere dovedită de schimbarea direcției zidului iar ulterior a fost realizat turnul de colț, re folosind elementele anterioare.

La mică distanță de latura TC s-a descoperit o șapă de mortar cu grosimea de circa 0,10m, probabil delimitează un nivel de construcție, pe care vom încerca să îl identificăm cu ajutorul analizelor efectuate pe mortar.

---

¹ CCA 2003 – Cronica Cercetărilor Arheologice din România, Campania 2002, nr. 101; CCA 2004 – Cronica Cercetărilor Arheologice din România, Campania 2003, nr.91; CCA 2007 – Cronica Cercetărilor Arheologice din România, Campania 2006, nr. 122.

În c 1 -2 s-au identificat straturi de moloz amestecat cu sol vegetal, conținând pietre mici, fragmente de cărămizi și materiale arheologice, alunecate de-a lungul pantei. Amintim fragmente de terra sigilata, un fragment de opaiț, două fragmente de cărămizi stampilate cu *Classis Flavia Moesica*, ceramică fină de epocă romano-bizantină la care se adaugă un fragment de pipă otomană și un fund de ceașcă din aceeași epocă.

În ceea ce privește momentul încetării funcționării TC, se constată că turnul nu a fost incendiat spre deosebire de TM, apoi intrarea nu este blocată ca la TM, de aici rezultă că, probabil, turnul s-a păstrat în stare suficient de bună pentru a putea fi utilizat și în epoca bizantină, spre deosebire de TM care a fost dezafectat. Considerăm că cele mai mari distrugerii provocate turnului au avut loc în epoca modernă, în care cetatea a fost folosită drept carieră de piatră, (amintim aici descoperirea unei răngi metalice în secțiunea TC3, c3, -0,80m, utilizată pentru demantelarea laturii estice a TC)².

În acest sector, s-a continuat cu adâncirea în zona frontonului rotunjit al turnului și în TC 2 și, ulterior, cu demontarea martorilor deveniți inutili dintre TC 1 și TC 2, TC 2 și TC 3. În cadrul acestor lucrări s-au descoperit materiale arheologice diverse dintre care amintim: un capac de amforă fragmentar, o greutate de plasă de pescuit realizată prin perforarea unei cărămizi, o fusaiolă din lut.

La final a avut loc acțiunea de protejare a vestigiilor descoperite prin acoperirea cu folie și carton asfaltat, peste care s-a pus un strat de pământ.

În viitor, ne propunem să continuăm cercetarea în acest sector prin investigarea cu prioritate a secțiunilor aflate în partea superioară a pantei, în zona scărilor de intrare în TC pentru a putea data construcția și fazele de funcționare ale acestuia.

Turnul de Colț - intramuros

Aurel Stănică, Laurențiu Radu, Victor H. Baumann

Cercetările din campania acestui an, au continuat la nord de Turnul de Colț, în secțiunile TC 4, TC 2 și TC 1.

În secțiunea TC4, c. 8, au fost cercetate încă 2 morminte de înhumatie.³

- M 6, schelet de *infans* I, 2 - 4 ani, depus în decubit dorsal, orientat V-E, deranjat pe partea dreapta în zona tibiei și peroneului. În zona cervicală au fost descoperite două pandantive din bronz.

- M 7, schelet de un *infans* I, nou-nascut- un an și jumătate, depus în decubit dorsal, orientat V-E, deranjat, craniul zdrobit, lipsesc oasele de pe partea dreapta.

Așa cum menționam în raportul din anul precedent, mormintele din zona *intramuros*, aparțin unui orizont de înmormântări din secolele XIII-XV. Presupunem că acest orizont de înmormântări reprezintă extinderea spre nord a necropolei localizată în zona așezării civile.

În c. 7, a fost surprinsă o amenajare cu pământ galben, bine tasat, care aparținea probabil unei locuințe de suprafață ale cărei limite spre secțiunea TC 1 nu au mai fost surprinse. Spre c 4, în zona în care terenul prezintă diferențe de nivel, a fost cercetat un nivel din ultima etapă de locuire romano-bizantină de la Noviodunum. A fost surprins un zid de edificiu, orientat NNE – SSV, afectat în capătul dinspre N de o groapă menajeră din secolul al XIII-lea. La sud de acest edificiu, dintr-un pământ galben-roșiatic, a fost

---

² CCA 2007,

³ Identificările le datorăm d-lui Gabriel Vasile, antropolog la Centrul de studii interdisciplinare al MNIR, căruia îi mulțumim pentru amabilitate.

recoltată o cantitate apreciabilă de ceramică datată în linii generale în secolele V-VI p.Chr. Se remarcă un vas de provizii fragmentar, răsturnat, cu gura în jos. În stadiul actual al cercetărilor, nu putem face precizări suplimentare, dar cu siguranță descoperirile din acest segment al secțiunii TC 4 au legătură cu descoperirile similare din TC 5.

În urma cercetărilor din acest an, putem face și unele precizări de ordin cronologic, *vis à vis* de zidurile descoperite în TC 2 – TC 3. „Edificiul”, așa cum a fost considerat zidul cercetat în 2005 în TC 2, gros de 0,80 cm, construit din piatră legată cu mortar alb-lăptos, cu scoici pisate în compoziție, este orientat aproximativ pe direcția N-S. În TC 3, în cercetările din anii trecuți a fost surprins un zid, despre care nu s-au făcut precizări la momentul respectiv. Acest zid a folosit temelii mai vechi, groase de 0,80m, care conțin un mortar roșiatic, despre care credem că pot fi atribuite unui edificiu din epoca romano-bizantină. Ambele ziduri, atât cel din TC 2, cât și cel din TC 3, aparțin probabil unui element de fortificație din sistemul defensiv al cetății de la Noviodunum, în secolele XIII-XIV.

Descoperirile din ultimi ani, din zona curtinei dintre Turnul de Colț și Turnul A, ca și cele din zona Turnului Mare, ne fac să presupunem că și zidurile din TC 3 și cel din TC 1 aparțin aceleiași faze, și, anume, o refacere din secolele XIII-XIV. Cercetările viitoare urmează să clarifice și acest aspect.

Suprafața A

Aurel Stănică, Niculina Dinu, Victor H.Baumann

În anul 2007, *suprafața A* a fost extinsă până la zidul de incintă. Cercetările s-au concentrat pe un nivel datat larg în secolele XIII-XIV. Materialele recoltate sunt amestecate și constau în fragmente ceramice de epocă romană și de epocă medio-bizantină. În campania din acest a fost descoperit un fragment ceramic lucrat dintr-o pastă albă, foarte compactă, la exterior cu smalt de culoare turcoaz, care aparține ceramicii persane produsă în centrul de la *Kashan*. De asemenea, a fost descoperită o monedă de argint, un gros (matapan), emis de dogele veneției Pietro Ziani (1205-1229), aceasta fiind prima monedă de acest tip, din secolul al XIII-lea, descoperită la Noviodunum⁴. În caroul C1 a fost surprinsă o vatră de suprafață, cu pereții lutuiți, care aparținea unui complex de locuire din care se mai păstra un mic fragment de podea. Așa cum constatam în ultimii ani, nivelurile din această sector sunt puternic afectate de intervențiile antropice.

Curtina C 1

Victor H.Baumann, Dan Aparaschivei, George Bilavski

Obiectivele săpăturii din anul 2008 au fost stabilite încă de anul trecut. În campania din acest an, au fost continuate cercetările în secțiunea SC1, unde s-a insistat asupra refacerii medievale din c 2, respectiv asupra locuinței L3, dar și în caroul 5, pentru a contura cât mai mult din locuința L1. În al doilea rând, a fost inițiată o nouă secțiune, paralelă cu SC1, denumită convențional SC2, în ideea de a clarifica destinația zidului legat cu pământ care taie L1, dar și pentru a găsi închiderea respectivului complex de locuire..

În SC1, caroul 4, s-a intervenit la porțiunea de podea conservată din anul precedent. La aproximativ 2, 60 m de nivelul superior al incintei romano-bizantine a fost

---

⁴ Moneda a fost identificată de d-nul Aurel Vâlcu, numismat la Institutul de Arheologie „V. Pârvan, căruia îi mulțumim și pe această cale.

identificat un perete de lut galben. Grosimea sa este de 0,16 m, fiind poziționat în colțul de N-V al secțiunii, pe circa 0, 80 m. Se pare că avem de-a face cu un alt complex de locuire, pe care l-am denumit L4. Acest perete de locuință suprapune plinta zidului, deci este ulterior acestuia. Cât privește plinta incintei, aceasta este regăsită pe circa 0, 90 m, după care se întrerupe, brusc, înspre est. Sub aceasta avem o pătură de lut galben tasat. În nivelarea L4 am identificat foarte multă ceramică de la sfârșitul secolului al XIII-lea - începutul secolului al XIV-lea, fragmente de brățări, piroane din fier, fragmente de sticlă, oase de animale, dar și material roman antrenat și s-a reușit profilarea laturilor de N și V, pe aproximativ 0,90 m.

În încercarea de a desluși sistemul de refacere în epocă medievală a zidului de incintă, am degajat șanțul de construcție al zidului și am ajuns la un strat de pământ galben, tasat, urmat de un pat de pământ negru, cu lentile de lut, probabil, talpa pe care s-a ridicat respectiva incintă. S-a putut constata astfel, că, pe o suprafață de mai bine de 3, 00 m, zidul se sprijină pe o platformă de pământ tasat, pentru ca în rest, spre vest, să dispună de plintă. Asiza cea mai de jos a zidului este constituită din piatră de dimensiuni relativ mari, tăiată neregulat. Sub această asiză se află o șapă de mortar, destul de consistentă, care pare a fi baza efectivă a zidului.

Din caroul 4, respectiv din șanțul săpat în primul război mondial, a fost scoasă o cărămidă cu o ștampilă păstrată fragmentar ...FLM: *[(Classis)] Fl(avia) M(oesica)*.

Cât privește succesiunea de locuire în apropierea zidului, lângă L4, atât spre S, dar și spre E, se pot observa mai multe fragmente de podea de lut, foarte consistente. În aceste condiții, L3 pare să fie posterioară locuinței L4.

Materialul arheologic descoperit, mai ales ceramica, dar și sticla, brățările, fragmentele de oase animale sugerează, pe lângă analiza stratigrafică menționată, o succesiune de locuire continuă din secolul al XII-lea - până în secolul al XIV-lea, pe cel puțin trei niveluri: 1. nivelul ce îi corespunde lui L3; 2. nivelul cu L4; 3. nivelul de construcție al incintei medievale și poate chiar un al patrulea, cu nivelarea de sub zid, cu pregătirea platformei peste care s-a ridicat incinta

A fost realizat un nou carou, c 6, prin prelungirea cu un metru spre nord, în intravilan, a secțiunii SC1. Astfel, au fost descoperite laturile de sud, vest și nord ale locuinței L1 (locuința se continuă în profilul de est și se închide în SC2). Dimensiunile sale aproximative pot fi estimate la 2,70 x 1,70 m. Zidul Z1, legat cu mortar alb și ridicat din piatră de mici dimensiuni, tăiată neregulat, se pierde către profilul de N. În plus, este suprapus de o podea de lut. Înspre profilul de nord, L1 este suprapusă de o altă structură de lut, regăsită în profil, înaltă de circa 0,50 m, care poate constitui o parte a unui perete de la un alt edificiu (L6 ?) sau, poate, de la o altă încăpere a aceleiași locuințe.

Materialul arheologic descoperit în straturile superioare ale acestei intervenții, se compune dintr-o monedă de secol VI p.Chr., fragmente de brățări de sticlă, un fragment de candelă databil în secolele V-VI p.Chr. și fragmente ceramice aparținând, în cea mai mare parte, secolului al VI-lea p.Chr.

Spre vest, sub podeaua L1, la circa 0, 45 m, a fost identificat un fragment de zid orientat est-vest, paralel cu profilul de N, denumit convențional Z2. Pe o porțiune de circa 0,80-0,90 m se disting trei asize, două din cărămidă și una din piatră de calcar fasonată. Acest zid este legat cu pământ și este acoperit, la rândul său, de un pat de lut galben. Pe lățimea întregului profil de N se pare că avem o nouă structură, care se leagă de L6 și intră chiar în profilul de V. Se pare că Z2 ar fi putut constitui temelia unui edificiu solid, dar cu elevație de cărămizi de lut nearse (*chirpici*), din care am descoperit *in situ* destul de multe. Din această porțiune a SC1 a fost recoltată o mare cantitate de olane de acoperiș (din estimări aproximative, poate pentru circa 6-7 m²). Deasupra asizelor Z2 se observă

un strat de arsură de lemn care se întinde pe circa 2 m, atât pe zid cât și pe lutuiala de deasupra sa. Dispunem până în acest moment de ceramică majoritară din secolele V-VI p.Chr., fragmente de sticlă, piroane și, în funcție de stratigrafia care ne-a permis o datare aproximativă a L1, putem include acest nou complex la sfârșitul secolului al V-lea - începutul secolului al VI-lea.

La est de secțiunea SC1 și la vest de TC 5 (secțiune trasată tot în 2008), s-a deschis o nouă secțiune, denumită convențional SC2, având 3 x 20 m (cinci carouri a câte patru metri), paralelă cu SC1 și orientată aproximativ S-N. Ca și în cazul SC1, noua secțiune a fost cercetată în perimetrul carourilor 2-5 și, parțial 6 (doar 0,60 m), din dificultăți legate de imposibilitatea manevrării în timp util al unei mase considerabile de pământ, situate în partea de sud a zonei investigate. Între cele două secțiuni, SC 1 și SC 2 s-a păstrat un martor cu lățimea de un 1 m.

Sub un strat consistent de dărâmtură, corespunzând ultimului nivel romano-bizantin (sfârșitul secolului al VI-lea), s-a observat un nivel de distrugere constituit dintr-un amestec de chirpici ars, de culoare roșietică, provenit probabil din structura de rezistență a locuințelor distruse prin combustie, situate la N ori la E de complexele de locuire la care facem referire, fragmente de țiglă și olane, ceramică, sticlă etc., de factură romano-bizantină. Alături de materialul identificat aici, a fost descoperită și o monedă romano-bizantină, care aduce elemente consistente de datare nivelului de viațuire menționat.

Fragmentul cronologic surprins suprapune un alt orizont cultural, reprezentat aici de două locuințe: peretele estic al L1, descoperită în SC1 și, adosată peretelui răsăritean al L1, a fost identificată o nouă locuință, denumită convențional, L5. Peretele comun al celor două locuințe a fost distrus parțial de intervenția recentă a unei rozătoare.

În partea sa nordică, la aproximativ -1,80 m adâncime față de nivelul contemporan de călcare de pe martorul de N, parțial intrat în profilul septentrional al SC2, s-a descoperit un vas de mari dimensiuni (diametrul maxim – aprox. 1,50 m, grosimea pereților – 5-7 cm), din categoria *dolium*. Se pare că recipientul era inclus în L5, fiind adosat pereților acesteia. Din interiorul vasului au fost prelevate bucăți din pereții locuințelor distruse, precum și chirpici arși, fragmente ceramice de factură romano-bizantină, o monedă din aceeași epocă, o cantitate consistentă de cenușă și cărbune (provenind de la o bârână din structura de rezistență a unui alt complex, identificat în profilul nordic la aproximativ - 2,05 m adâncime) și resturi de olane de la acoperișul L5.

La aproximativ -1,85 -2,10 m adâncime, sub consistentul strat de dărâmtură cu chirpici ars, în profilul nordic al SC2, a fost identificată o lentilă de cărbune (probabil, din structura de rezistență a unei noi locuințe), având spre extremitatea sa estică capătul unei bârne carbonizate, menționate câteva rânduri mai sus.

Spre V, în apropierea profilului răsăritean al SC2, s-a identificat o altă etapă de distrugere, sub forma unui șanț ce a secționat peretele de est al locuinței L5. De aici a fost recoltată o cantitate impresionantă de chirpici ars de culoare roșietică, fragmente de țigle și olane, numeroase fragmente ceramice de proveniență romano-bizantină, o monedă, obiecte din fier, sticlă ș.a. Sub acest nivel de dărâmtură (pus pe seama distrugerilor prin incendiere a unei locuințe identificate în TC5), s-a observat un altul, constituit din moloz, pietricele și resturi ceramice, dar și cu fragmente osteologice. La lucrările de *grundis* realizate la est de L5, s-a identificat, sub podeaua de lut a locuinței menționate, un vâscior din lut cu înălțimea de aprox. 0,12 m, având formă globulară.

La aproximativ 2,10 m față de martorul de N a fost identificat nivelul de călcare romano-bizantin, care se prezintă sub forma unei lentile consistente de pământ de culoare

galbenă. Corespunzător acestui orizont cultural sunt fragmentele ceramice datate în secolul al VI-lea p.Chr., teracota, țiglele și olanele specifice acestei perioade, sticla colorată și fragmentele osteologice de proveniență animalieră. La sud de nivelul de călcare romano-bizantin (la cca. 3,80 m față de profilul nordic al SC2) a fost dezvelit zidul de incintă, surprins de altfel în toate sectoarele de pe latura de sud a fortificației, având o deviație vizibilă NV-SE. Pe latura sa de nord și pe toată lățimea paramentului, zidul a suferit de pe urma intervențiilor antropice moderne, odată cu săparea tranșeei din primul război mondial, surprinsă arheologic la aproximativ 5,80-6,00 m față de martorul de N, cu o deschidere de cca. 2,10-2,30 m.

Zidul de incintă, identificat pe toată lățimea secțiunii, a fost construit din pietre de gresie și calcar de dimensiuni reduse, legate cu mortar. După materialul arheologic și după tehnica de construcție poate fi amplasat în perioada romano-bizantină. Demantelarea sa poate fi pusă pe seama evenimentelor care au generat săparea șanțului defensiv din primul război mondial.

Zidul incintei romano-bizantine a fost refăcut într-o epocă ulterioară, probabil bizantină târzie, această refacere având emplectonul legat cu un mortar lăptos și paramentul clădit diferit față de structura sa din celelalte secțiuni. Lățimea acestei refaceri a zidului variază de la 1,20 la 1,40 m, în funcție de gradul de distrugere consemnat, iar adâncimea variază de la - 4,02 m în partea sa cea mai de nord, până către - 5,60 m., față de nivelul actual de călcare de pe martorul nordic al secțiunii SC2.

Obiectivele campaniilor viitoare sunt:

- prelungirea spre N a SC1 și SC2 pentru clarificarea situațiilor arheologice apărute în carourile 5 și 6; spre sud, pentru cunoașterea situației din caroul 1;
- continuarea investigațiilor în SC1 și SC2 pentru stabilirea raporturilor stratigrafice dintre complexele de locuire;

Turnul Mare

Victor H.Baumann

În *TM* s-a încheiat demontarea martorului de pământ dintre secțiunile CT-3 și CT-6, până pe nivelul IV, socotit ultimul nivel de epocă iustiniană, ceea ce permis evidențierea spațiului intrării în turn. Cantitatea mare de pământ, excavat manual din interiorul turnului, depozitată în exterior, la baza laturii de față a acestuia, care împiedica vederea dinspre șosea a monumentului și traficul prin zonă, a fost înlăturată mecanic și manual, ceea ce a permis punerea în valoare a monumentului respectiv.

Conservare primară

Victor H.Baumann, Laurențiu Radu, Aurel Stănică

Ca și în anul 2007, și-n acest an au fost luate măsuri de protejare a noilor descoperiri și, mai ales, a zidurilor, extrem de afectate de acțiunile antropice din evul mediu, și, în special, din secolul al XX-lea. S-a procedat la acoperirea cu folie sau carton asfaltat a unor ziduri și niveluri arheologice, au fost consolidate cu proptele din lemn și saci umpluți cu pământ structuri din piatră sau pământ, aflate într-o stare precară. Aceste acțiuni au avut în vedere întregul sector de sud-est, aflat în cercetare prin *Proiectul Noviodunum 2000*.

Descoperiri arheologice mai importante

- *Monede* – **46** piese monetare: 4 romane timpurii; 8 romano-bizantine; 34 bizantine (secolele XI – XIII)

- *Obiecte metalice* – **48** piese (Fe, Bz, Ag): 2 ob.Fe fragm.; 3 lame cuțit Fe; mâner cu nituri Fe; cârlig undiță Fe; 4 cuie Fe; două inele Fe; fragm. brățară Bz; 2 fragmente lamelare Bz; 2 nasturi globulari Bz; 2 clopoței Bz; 2 pandantivi Bz; 20 piroane Fe; 3 scoabe Fe; fragm. lamă lată Fe; dorn Fe; cercel Ag.; buterolă metalică Fe.

- *Obiecte diverse* – **40**: mărgea cer.smălțuită ; fragment gresie perforată; fusaiolă ceramică; bilă praștie; cap statueta ceramică; colier din 6 mărgelă mici cu o scoică-pendantiv; fragm.toartă amforă șampilată; 3 capace ceramice de amforă; 3 fragmente cer.*terra sigillata*; două fragm. amforă cu *dippinti*; un recipient ceramic minuscul; cinci fragm.cărămizi cu ștampila flotei romane de la Dunărea de Jos; unguentariu ceramic fragm; urcior reîntregibil; amforetă reîntregibilă; un fragm. platou cu cruce estampată; două cărămizi din structura zidului de incintă romano-bizantin; două rundele piatră; cruce metalică Fe; fragment mâner os; fragment opaiț medieval cu toartă laterală; trei pipe fragmentare.

Responsabil
științific,

Dr. V.H. Baumann